

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/28, p. 25-40

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12528>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Tekin ÇELİKKAYA –
Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI – Yrd. Doç. Dr. Fatih YAZICI –
Yrd. Doç. Dr. Bahattin DEMİRTAŞ

This article was checked by iThenticate.

CUMHURİYET DÖNEMİ İLKOKUL TARİH DERS KİTAPLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (1923-1972)

Eray ALACA*

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde yeni bir rejim olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir ulus inşa etme çabası beraberinde yeni kültür ve eğitim politikalarının oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede tarih yazımı ve öğretimi, ulus inşasının temel araçlarından biri haline gelmiştir. Yeni rejimin ideolojik eğilimi kapsamında bireylere kazandırılmak istenen tarih bilinci eğitim ve öğretimin ilk basamağı olan ilkokullarda ve geniş bir yayılma alanı olan ders kitaplarında yoğunlaşmıştır.

Araştırmanın kaynakları olarak başta Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi olmak üzere Heyet-i İlmiye'nin çalışmaları, Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar ve ilkokul programları esas alınmıştır. Doküman incelemesi yöntemi kullanılan araştırmada tarih ders kitaplarının öğrenimde olduğu dönemlere yönelik kategoriler oluşturulmuştur. Kategorileştirmede dönemin siyasi eğilimleri ve tarih anlayışları dikkate alınarak ilkokul tarih ders kitaplarının öğrenime alındıkları ve öğrenimden kaldırıldıkları yılların görülebilmesi için de tablolar oluşturulmuştur. Böylece belli dönemlerde tarih ders kitaplarının farklı yazarlara yazdırılmasının ve farklı yayınevleri tarafından basılmasının nedenleri ile ilgili değerlendirmeler yapılabilmektedir. Bu değişimi ve gelişimi görebilmek için araştırmada cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren öğrenimde olan ilkokul tarih ders kitapları incelenmiş, sonuç olarak iktidar değişikliklerinin tarih ders kitaplarının yazımında etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Hümanizm, İlkokul Tarih Ders Kitapları, Türk Tarih Tezi.

---

* Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, El-mek: eray.alaca@giresun.edu.tr

---

**AN EVALUATION OF ELEMENTARY SCHOOL HISTORY
TEXTBOOKS IN THE REPUBLIC PERIOD(1923-1972)**

ABSTRACT

The effort of the Republic of Turkey, which was founded on the territory of the Ottoman Empire as a new regime, to build a new nation made it necessary to create new cultural and educational policies. In this regard, historiography and history teaching became one of the basic instruments of nation-building. The historical consciousness desired to be given to individuals within the scope of the ideological tendency of the new regime was heavily covered in elementary schools, the first stage of education, and in textbooks, which had a large area of dissemination.

The Journal of Communiques of the Ministry of National Education of Turkey, the works of Heyet-i İlmiye (The Committee of Science), the decisions made in National Education Councils, and elementary school curricula were used as sources of data. The document review method was used, and categories were formed with regard to the periods in which history textbooks were taught. The political tendencies and the historical understandings of the periods were taken into consideration in such categorization. In addition, tables were created so that the years in which elementary school history textbooks were included in educational processes and the years in which they were abolished could be seen. In this way, it became possible to make evaluations concerning the preparation of the history textbooks by different authors and their publication by different publishers in particular periods. To see such difference and development, the elementary school history textbooks that have been taught from the early years of the Republic up to now were examined. As a result, changes in power have been found to be effective in writing history textbooks.

STRUCTURED ABSTRACT

It's been obligated to build new culture and education policy along with the effort of building new nation of Republic of Turkey which built as a new regime on the Ottoman Empire lands. In elementary school that is a special part of the system, this efforts was the first step raising the type of citizen that regime wants . Because the new Turkish Government built on Anatolian territories is formed as nation-state national identity in discordance with Ottoman Empire. The most important instrument in order to accomplish this goal is textbooks, especially history textbooks. In this way it is aimed to raise citizens identified with national ideas by the history books that made by authorised organs of the government. This percept that dominate the early period of Republic increasingly went on in years. While the early Republic period history writing focused on otherising the last periods of Ottoman Empire, Turkish History Thesis, that looks for its roots in Middle Asia, came to the fore. Turkish History Thesis formed in a period that history and policy engaged together had been an important instrument which exposed different periods of rullerships besides their ideology . On the other hand, politicians'

Turkish Studies

consideration over history education and history as an ideological instrument caused disablement in writing and publishing the history books. While the history textbooks could be used three, four or five years, as a result of government change it could be disposed before it's term ended, or while the books used there could be another book that formed by government could be published along with it. In 1968 social science study which includes history, geography and citizenship was added in elementary school curriculum. In this way history studies became main part of the Social Science studies in elementary school grade. In this context it is aimed to make an observation on the periods ideological aspects and contribute studies that done/will be done while giving the books' publishing years, writers and the dates that they were in use.

METHOD

Scanning method was used in this research. Describing a situation that exists in today or past as is, is aimed in scanning method. Because of this document review method is used while collecting data, written material that contains information about facts and events which aimed to be searched in document search, is analyzed. In this method information can be reached at situations that direct conversation or observing is not possible.

COLLECTING DATA

The data's in this research are obtained in; The decisions that made in result of Science Committee's (Heyet-i Ilmiye) works between 1921-1926, The elementary School Curriculum Programs that prepared by Turkish Republic Ministry of Education head council of Education and Morality between 1924- 1971, National Education Council Reports that gathered between 1939-1974, Board of Education (Maarif Vekaleti) notification magazine published between 1926-1928 and Turkis Republic Ministry of Education notification magazines. The textbooks that used in researched periods provided in Ministry of Education archive , National Library rare books department and bibliopoles.

RESULT

As a result of this research it seen that in early republic periods textbooks and education system which inherited from Ottoman Empire was continued to be used. In 1924 with the scope of works of the Science Committee that gathered after 'the law on unification of education (Tevhid-i Tedrisat kanunu) the textbooks which suitable for nation-state ideology of republic was prepared. In this context "Bizim Tarih" (Our History) named textbook published in 1923 was referred to the idea of "us" as nation ideology, beginning from 1926 the textbooks that put in curriculum named "Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersi" (History Lesson for Republic Children) and "Türk Çocuklarına Tarih Dersi" (History Lesson for Turkish Children) shows the government's care for the Republic and nation-state ideology. In fist ten years of republic the nation forming process concretized and gained an ideological identity with the Turkish History Thesis that formed in 1930 under the leadership of Atatürk. In this frame the new history textbooks formed in ideological tendency as "Essentials of Turkish History" being resource of them. The type of citizen that wanted to be form in this education is tried to

accomplish with state-controlled unite textbooks. Thus, there could be a stability in publishing textbooks. The stability in publishing textbooks started in Ataturk Period and lasted for a while after that. After World War II, UNESCO, within the United Nations that established for preserving the w world peace leaded the pasific history ideology which leaded to the change in Turkish History textbooks. But state-controlled unite textbooks remained. In 1950 a period that began with the Democrat Party (DP) multi textbook implementation started as part of free publishing. This implementation lasted untill Military Government dominated in 1960 or in 1971's current Government was given a Military Momerandum and it lasted until 1972. In 1968 History, geography and citizenship courses that was different studies untill then, was removed from the elementary school curriculum and Social Science studies that consist all of them put in curriculum. In this aspect history textbooks removed from the curriculum like the other textbooks and the subject which was in that textbook was revised and put in Social Science textbook as it's main part.

Keywords: Republican Period, Humanism, Elementary school history textbooks, Turkish history thesis.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim ve öğretim işlerinin bir bakanlık nezdinde gerçek anlamda ele alınması Tanzimat Döneminde 1857'de Maarif-i Umumiye Nezareti'nin kurulması ve 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi' nin yayınlanması ile olmuştur(Baysal&Ada, 2015). Eğitim ve öğretimi belli bir programa oturtan bu nizamname ile ilk kez okulların programına da tarih dersleri konulmuştur. Bu kapsamda eğitim ve öğretim süresi dört yıl olan sıbyan okullarında (ilkokul) "Kısa Osmanlı Tarihi" adı ile tarih derslerinin verilmeye başlanması ders kitabı ihtiyacını da doğurmuştur. Böylece 1871 yılında sıbyan mekteplerine yönelik ders kitaplarının yazılması için açılan yarışma sonucunda 1875 yılında Selim Sabit Efendi tarafından yazılan ilk tarih ders kitabına izin verilmiştir(Sakaoğlu, 2008). Selim Sabit Efendi' den sonra Abdurrahman Şeref, Ali Reşad, Ahmet Refik ve İhsan Şerif gibi yazarlar tarafından da tarih ders kitapları yazılmıştır(Türk, 2013). Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde okutulan Köprülüzade Mehmed Fuad, Ali Reşad ve Ahmet Refik tarafından yazılan tarih ders kitapları cumhuriyet döneminde ulus oluşturma çabalarına bir geçiş oluşturmuştur.

Türk milli mücadelesinin devam ettiği 1922 yılında Ankara'da Mustafa Kemal (Atatürk) önderliğinde toplanan Maarif Kongresi ile temelleri atılan cumhuriyet dönemi eğitim ve öğretim politikaları cumhuriyetin ilk yıllarında uygulamaya sokulmuştur(Alp, 2017; Şanal, 2009; Şahingöz ve Demirtaş, 2011). Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde yeni bir rejim olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir ulus inşa etme çabası yeni sistemin önemli bir parçası olan ilköğretim üzerinde yoğunlaşmıştır(Yıldırım, 2016a; Kalaycı, 2004). Özellikle eğitim ve öğretimin ilk basamağı olan ilkokullar aynı zamanda yeni rejimin vatandaş tipinin de yetiştirilmesinin ilk basamağı olmuştur. Zira yeni Türk devleti Osmanlı İmparatorluğu'nun aksine bir ulus-devlet kimliğine sahip olarak kurgulanmıştır. Bu çerçevede ulus inşasında eğitim ve öğretimin önemini kavrayan yeni rejimin kadroları Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başlayan tarih alanındaki ulusçu ve bilimsel çalışmaları geliştirerek cumhuriyetin resmi ideolojisi olarak benimsetmeye çalışmışlardır(Gürkan, 2017; Copeaux, 2016; Ersanlı, 2015; Aslan, 2012). Erken cumhuriyet dönemi tarih yazımı Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminin ötekileştirilmesi üzerine inşa edilirken, köklerini Orta Asya'da arayan Türklük anlayışı olan Türk Tarih Tezi öne çıkmıştır. Bunu gerçekleştirebilmek için en önemli

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/28

araç geniş bir kitleye hitap eden ders kitapları, özellikle de tarih ders kitapları olmuştur. Böylece devletin yetkili kurumları tarafından hazırlanan belli bir program çerçevesinde, ulusal düzeyde ulusun ülküleriyle özdeşleşen makbul vatandaşı yetiştirmek amaçlanmıştır(Üstel, 2009; Baykal, 2005). Cumhuriyetin ilk yıllarında egemen olan bu anlayış ilerleyen yıllarda da artarak devam etmiştir.

Tarih ve siyasetin iç içe geçtiği bir dönemde oluşan Türk Tarih Tezi sonraki dönemlerde farklı iktidarların farklı ideolojik yaklaşımlar sergilemelerine rağmen - ister Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile özdeşleşen Hürmanist yazımda, ister 1975 yılında iktidara gelen Milliyetçi Cephe(MC) Hükümetleri ile özdeşleşen ve 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi sonrasında da devam eden Türk-İslam Sentezi anlayışında olsun- etkisini sürdüren bir devlet ideolojisi olmuştur(Yıldırım 2016b; Parlak, 2005; Sezen.2005; İnal, 2004). Öte yandan siyasi iktidarların tarih öğretimine ideolojik bakmaları ve tarihi bir politik malzeme olarak algılamaları tarih ders kitaplarının yazımında ve basımında bir istikrarsızlığı da beraberinde getirmiştir. Tarih ders kitapları üç, dört veya beş yıllık süreler ile öğrenime alınırken, yaşanan iktidar değişikliği sonucunda süresinden önce öğrenimden kaldırılabilirken bazen süresi bitene kadar öğrenimde kalabilmiş ya da aynı dönemde yeni ders kitapları da yazdırılarak öğrenime alınabilmiştir(Boykoy, 2011).

1968 yılında ilkokulların programına tarih, coğrafya ve yurttaşlık derslerini kapsayan sosyal bilgiler dersi konulmuştur(Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Böylece tarih dersleri ilkokul seviyesinde ayrı bir ders olmaktan çıkmış sosyal bilgiler dersi bünyesinde esas kütleyi oluşturacak şekilde verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada Türkiye’de öğrenimde olan ilkokul tarih ders kitaplarının adlarını, yazarlarını ve öğrenimde olduğu yılları vererek dönemin siyasi anlayışı üzerinde de tespitlerde bulunarak yapılan/yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemek amaçlanır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde ve o anda olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırmaya konu olanları değiştirme veya etkileme gayreti yoktur. Burada önemli olan varolanı değiştirmeden olduğu gibi doğru bir şekilde gözlemleyebilmektir(Karasar, 2016). Bunun için verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde araştırılması amaçlanan olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyaller analiz edilir. Bu yöntemde doğrudan gözlem ve görüşmenin mümkün olmadığı durumlarda kayıt ve belgeler incelenerek geçmiş hakkında bilinmeyen bilgilere ulaşılabilmektedir. Öte yandan araştırmanın geçerliliğini arttırmak için görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanında, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dahil edilebilmektedir(Yıldırım ve Şimsek, 2016).

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler 1921-1926 yılları arasında toplanan Heyet-i İlmîyelerin çalışmaları sonucunda alınan kararlar, 1924-1971 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan İlkokul Müfredat Programları, 1939-1974 arasında toplanan Milli Eğitim Şuralarının tutanakları, 1926-1928 yılları arasında yayınlanan Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası ve 1939-1974 yılları arasında yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi esas alınarak elde edilmiştir. Araştırılan dönemlerde öğrenimde olan tarih ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı Arşivi, Milli Kütüphane Nadir Eserler Dairesinden ve sahaflardan temin edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları 1923-1972 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından kabul edilen ve öğrenimde olan ilkökuller tarih ders kitaplarından elde edilmiştir. Söz konusu ilkökuller tarih ders kitapları öğrenime alındıkları ve öğrenimden kaldırıldıkları dönemler esas alınarak kategorileştirilmiştir.

1923-1931 Dönemi

Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok alanda olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine ait kurumlar ve uygulamalar varlığını sürdürmüştür. Ancak 1924 yılında eğitim ve öğretim alanında köklü bir değişimi ifade eden Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu çıkarılmıştır. Böylece eğitim ve öğretim faaliyetleri tamamen devlet kontrolüne geçmiştir. Yine aynı yıl toplanan II. Heyet-i İlmiye'nin aldığı kararlar doğrultusunda cumhuriyetin ilk müfredat programı olan ilkökulların müfredat programı hazırlanırken, ilkökulların öğretim süresi altı yıldan beş yıla indirilmiş, ders kitapları ise yeniden yazdırılmıştır (Maarif Vekaleti, 1924). Bu kapsamda haftada iki saat olmak üzere ilkökulların üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarında tarih derslerine yer verilmiştir. Öte yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde okutulmakta olan tarih ders kitaplarının ulus inşasında yetersiz kaldığından hareketle Osmanlı Hanedanı ile ilgili kısımlar çıkarılarak Türk Kurtuluş Savaşı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu, Sevr ve Lozan anlaşmalarına ait eklemeler yapılmıştır (Ergün, 1982).

1926 yılında hazırlanan ilköğretim müfredat programı kapsamında ise tarih dersleri haftada iki saat olmak üzere dördüncü ve beşinci sınıflarda verilmeye başlanmış ve ilkökullerde okutulacak ders kitaplarına yer verilmiştir (Maarif Vekaleti, 1926). Tablo 1' de de görüldüğü üzere bu program sonrasında Türk Milli Mücadelesini ve Cumhuriyeti merkeze alan yeni tarih ders kitapları öğrenime alınmıştır.

1928 yılında ise Harf Devrimi yapılmış Arap harfleri kaldırılarak Latin harflerinden oluşan yeni Türk alfabesine geçilmiştir (Dönmez, 2009; Demirtaş, 2008). Yine tablo 1' de görüldüğü üzere bu kapsamda ders kitapları da değiştirilmiş, yeni Türk harfleri ile yazılan kitaplar öğrenime alınmıştır. Aynı şekilde 1926 tarihli müfredat programı da 1930 yılında yeni Türk harfleri ile tekrar basılmış, programa alfabe ve din dersleri hususunda yeni eklemeler yapılmıştır (Alp, 2017).

Tablo 1. "1923-1931" Yılları Arasında Öğrenimde Olan İlkokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1923-1929	Milli Tarih (İlk Mekteplerin Üçüncü Sınıflarına Mahsus)	Köprülüzade Mehmed Fuad	Kanaat Kitabhanesi
1924-1928	Milli Tarih (İlk Mekteplerin Dördüncü Sınıflarına Mahsus)	Köprülüzade Mehmed Fuad	Kanaat Kitabhanesi
1923-1927	Türkiye Tarihi İlk Mektep Üçüncü Sınıf	Ahmet Refik	Kütübhanesi-i Hilmi
1923-1930	Umumi Tarih (İlk Mektep Dördüncü Sınıf)	Ahmet Refik	Hilmi Kitaphanesi
1923-1926	Umumi Tarih (İlk Mektep Beşinci Sınıf)	Ahmed Refik	Hilmi Kitaphanesi
1923-1928	Bizim Tarih (Birinci Kısım)	Ahmed Halid	Tefeyyüz Kitabhanesi

Turkish Studies

1923-1928	Bizim Tarih (İkinci Kısım)	Ahmed Halid	Tefeyyüz Kitabhanesi
1923-1928	Bizim Tarih(Üçüncü Kısım)	Ahmed Halid	Tefeyyüz Kitabhanesi
1926-1929	Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri 3. Sınıf	İhsan Şerif	Kanaat Kitabhanesi
1926-1929	Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri 4. Sınıf	İhsan Şerif	Kanaat Kitabhanesi
1926-1929	Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri 5. Sınıf	İhsan Şerif	Kanaat Kitabhanesi
1928-1932	İlk Mekteplere Tarih Dersleri Dördüncü Sınıf	Ali Reşad	Türk Neşriyat Yurdu
1928-1932	İlk Mekteplere Tarih Dersleri Beşinci Sınıf	Ali Reşad	Türk Neşriyat Yurdu
1928-1930	İlk Mektep Çocuklarına Tarih Dersleri 4. Sınıf	Süleyman Edip Ali Tevfik	Sühulet Kütüphanesi
1928-1932	Yavrumun Tarih Kitabı İlk Mektep Dördüncü Sınıf	Abdülbaki Sabri Esat	Tefeyyüz Kitabhanesi
1928-1932	Yavrumun Tarih Kitabı İlk Mektep Beşinci Sınıf	Abdülbaki Sabri Esat	Tefeyyüz Kitabhanesi
1928-1933	Çocuklara Tarih Bilgisi İlk Mektep Dördüncü sınıf	Ahmed Refik	Kitabhane-i Hilmi
1928-1933	Çocuklara Tarih Bilgisi İlk Mektep Beşinci sınıf	Ahmed Refik	Kitabhane-i Hilmi
1928-1933	Türk Çocuklarına Tarih Dersleri Dördüncü Sınıf	Emin Ali	Sühulet Kitabhanesi/ Kanaat Kütüphanesi
1928-1933	Türk Çocuklarına Tarih Dersleri Beşinci Sınıf	Emin Ali	Sühulet Kitabhanesi/ Kanaat Kütüphanesi

1933-1940 Dönemi

1929 yılında Mustafa Kemal(Atatürk)'in isteği üzerine Türk tarihine yönelik araştırmalar daha da artmıştır. Bu kapsamda ulusçu bir anlayışa sahip, bütün medeniyetlerin çıkış noktası olarak Orta Asya'yı dolayısı ile Türkleri merkeze alan Türk Tarih Tezi anlayışı oluşturulmuştur. Türk Tarih Tezi, Türk Tarih Tetkik Cemiyeti(Türk Tarih Kurumu) üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı bir kitap ile vücut bulmuştur. Türk Tarih Tezi'nin toplumda yaygınlaşabilmesi için Türk Tarihinin Ana Hatları adlı kitap esas alınarak aynı komisyon tarafından okullar için dört ciltlik tarih kitabı yazılmıştır. İlk etapta ortaokullar için hazırlanan bu kitaplar hem içerik hem de hacim olarak ağır olduklarından liselere kaydırılmıştır(Eyice, 1968). 1931-1932 yılından itibaren liselerde okutulan bu kitaplar 1932 yılında sadeleştirilerek ilkokullar ve ortaokullar içinde hazırlanmıştır(Copeaux, 2016; Ersanlı, 2015; Çapa, 2002). Atatürk'ün ölümünden sonra tarih ders kitapları yeniden ele alınarak değiştirilmiştir(Aslan, 2008). Tablo 2'de görüldüğü üzere 1939 yılında öğrenime alınan yeni tarih ders kitapları da 1940 yılına kadar öğrenimde kalmıştır.

Tablo 2. “1933-1940 ” Yılları Arasında Öğrenimde Olan İlkokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1933-1939	İlkmektep/ İlkokul Kitapları Tarih IV. Sınıf	Kültür Bakanlığı	Devlet Basımevi
1933-1939	İlkmektep/ İlkokul Kitapları Tarih V. Sınıf	Kültür Bakanlığı	Devlet Basımevi
1939-1940	İlkokul Tarih Kitabı IV	Maarif Vekilliği	Maarif Matbaası
1939-1940	İlkokul Tarih Kitabı V	Maarif Vekilliği	Maarif Matbaası

1940-1955 Dönemi

1939 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel başkanlığında toplanan I. Maarif Şurası sonucunda devlet kitabı olarak tek ders kitabı uygulamasına devam edilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1991). Bu dönemde yazılan ders kitapları evrenin merkezine insanı alan ve akılcılığı öne çıkaran hümanist düşüncesi etrafında şekillenmiştir. Öte yandan Atatürk döneminde oluşturulan Türk Tarih Tezi'nin de tamamen ortadan kaldırılmamasına özen gösterilmiştir. Medeniyetlerin çıkış noktasında coğrafi olarak bir değişim öngörülmüş, Orta Asya'dan Anadolu'ya bir kayma olmuştur (Şimşek ve Yazıcı, 2013).

1940 yılında yeni tarih ders kitapları öğrenime alındıktan sonra 1943 yılında toplanan II. Maarif Şurası'nda da aynı konular tekrar tartışılırken, ilk defa barışçı tarih ders kitabı yazımı gündeme gelmiştir (MEB, 1991)¹. Tablo 3' te de görüldüğü üzere 1945 ve 1946 yıllarında ise yeni tarih ders kitapları öğrenime alınmıştır.

Tablo 3. “1940-1955 ” Yılları Arasında Öğrenimde Olan İlkokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1940-45	İlkokul Tarih Kitabı IV	Hamit Ongunsu	Maarif Vekaleti Yayınları/ Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
1940-46	İlkokul Tarih Kitabı V	Hamit Ongunsu	Maarif Vekaleti Yayınları/ Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
1945-1955	İlkokul İçin Tarih IV	Faik Reşit Unat Kamil Su	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları/ Milli Eğitim Vekaleti Yayınları
1946-1955	İlkokul İçin Tarih V	Faik Reşit Unat Kamil Su	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları/ Milli Eğitim Vekaleti Yayınları

¹ Barışçı tarih ders kitabı yazımı çalışmaları I. Dünya Savaşı'nda yaşanan yıkımların bir daha yaşanmaması amacı ile kurulan Milletler Cemiyeti bünyesindeki “Düşünsel İşbirliği Uluslararası Komitesi” ile başlamışsa da asıl kimliğini II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler bünyesindeki UNESCO'da bulmuştur (Pingel, 2004). UNESCO'nun sözleşmesini Türkiye adına dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel imzalamıştır (Şimşek ve Alaslan, 2014; Safran ve Ata, 1996).

1950 yılında Türkiye’de Demokrat Parti’nin (DP) iktidara gelmesi ile tek ders kitabı uygulamasından vazgeçilerek serbest basım kapsamında çok ders kitabı uygulamasına geçilmiştir(Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi [TCMEBTD], 1950,13/605-606). Ancak bu uygulama birden bire bütün ders kitaplarında gerçekleşmemiş kademeli olarak bazı ders kitaplarının zaman içerisinde öğrenimden kaldırılması, yeni ders kitaplarının öğrenime alınması şeklinde olmuştur. Bu kapsamda 1945 ve 1946 yıllarında öğrenime alınan Faik Reşit Unat ve Kamil Su tarafından yazılan tarih IV. ve V. sınıf ders kitapları 1955 yılına kadar öğrenimde kalmıştır.

1954-1972 Dönemi

1953 yılında toplanan V. Milli Eğitim Şurasında ilkökul programları gözden geçirilmiş, yeni ilkökul yönetmeliği tasarısı incelenmiştir. Bu kapsamda tarih ders kitapları yeni yazarlara yazdırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı yayınları yanında serbest basım kapsamında özel yayınevlerinin ders kitapları da Talim ve Terbiye Kurulu’nun kararı ile öğrenime alınmıştır.

1954 yılında öğrenime alınan yeni tarih ders kitaplarının yanında Unat ve Su tarafından yazılan tarih ders kitapları ise milli eğitim müfredat programına göre içerik ve isim değişikliğine uğrayarak 1954 yılından sonra da uzun yıllar öğrenimde kalmıştır. Tablo 4’ te de görüldüğü üzere 1954 yılında IV. ve V. sınıflar için Unat ve Su tarafından yazılmış iki ayrı tarih ders kitabı öğrenimdedir.

Tablo 4. “1954-1972” Yılları Arasında Öğrenimde Olan İlkokul Tarih Ders Kitapları

Yıllar	Kitap Adı	Yazar/Yazarlar	Basımevi
1954-1961	Tarih IV	Zuhuri Danışman	M. V. Yayınevleri
1954- 1972	Tarih Dersleri IV	Faik Reşit Unat Kamil Su	M. V. Yayınevleri ve Kanaat Yayınları
1954-1957	Tarih IV	F. Kurtuluş O. Kurtuluş	M. V. Yayınevleri ve Nebioğlu Yayınevi
1954-1957	Tarih IV	F. Işın C. Yener A. Aslaner	M. V. Yayınevleri ve Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kağıtçılık
1954- 1971	Tarih IV	Niyazi Akşit Osman Eğilmez	Remzi Kitabevi
1954-1972	Tarih IV	Ekrem İnal Rakım Çalalapa	M. V. Yayınevleri ve Atlas Yayınevi
1954-1969	Tarih IV	Hilmi Oran	M. V. Yayınevleri ve İnkılap Kitabevi
1954-1966	Tarih IV	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	Remzi Kitabevi
1954-1957	Tarih Bilgisi IV	Halit Tanyeli	M. V. Yayınevleri ve Çeltüt Matbaası
1954-1960	Tarih IV	Ziya Şölen Sabahattin Arıç	M. V. Yayınevleri ve Ders Kitapları T.L.Ş.
1954-1961	Tarih V	Zuhuri Danışman	M.V. Yayınevleri
1954-1972	Tarih Dersleri V	Faik Reşit Unat Kamil Su	M. V. Yayınevleri ve Kanaat Yayınları
1954-1957	Tarih V	F. Kurtuluş O. Kurtuluş	M. V. Yayınevleri ve Nebioğlu Yayınevi
1954-1957	Tarih V	F. Işın C. Yener A. Aslaner	M. V. Yayınevleri ve Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kağıtçılık

Turkish Studies

1954-1971	Tarih V	Niyazi Akşit Osman Eğilmez	Remzi Kitabevi
1954-1972	Tarih V	Ekrem İnal Rakım Çalapala	M. V. Yayınları ve Atlas Yayınevi
1954-1969	Tarih V	Hilmi Oran	M. V. Yayınları ve İnkılap Kitabevi
1954-1966	Tarih V	Dr.Himmet Akın M. Çagatay Uluçay	Remzi Kitabevi
1954-1957	Tarih Bilgisi V	Halit Tanyeli	M. V. Yayınları ve Çeltüt Matbaası
1954-1960	Tarih V	Ziya Şölen Sabahattin Arıç	M. V. Yayınları ve Ders Kitapları T.L.Ş.
1955-1958	Tarih IV	Emin Oktay	Remzi Kitabevi
1955-1958	Tarih V	Emin Oktay	Remzi Kitabevi
1957-1959	Tarih IV	H. Aksan B. Sarmat	M. V. Yayınları ve İnkılap Kitabevi
1957-1961	Tarih IV	Gülsüm Ergun Ahmet Ergun	M. V. Yayınları ve Ders Kitapları T.L.Ş.
1957-1960	Yeni Tarih IV	Mefharet Arkın Osman Yalçın	M. V. Yayınları - Bir Yayınevi ve Arkın Kitabevi
1957-1959	Tarih V	H. Aksan B. Sarmat	M. V. Yayınları ve İnkılap Kitabevi
1957-1962	Tarih V	Gülsüm Ergun Ahmet Ergun	M. V. Yayınları ve Ders Kitapları T.L.Ş.
1957-1960	Yeni Tarih V	Mefharet Arkın Osman Yalçın	M. V. Yayınları- Bir Yayınevi ve Arkın Kitabevi
1958-1961	Tarih IV	Halit Tanyeli	M. V. Yayınları
1958-1961	Tarih V	Halit Tanyeli	Mf. V. Yayınları
1958-1961	Yeni Tarih Dersleri IV	Emin Oktay	M. V. Yayınları ve Cumhuriyet ve Yeni Çığır K. Evleri
1958-1961	Yeni Tarih Dersleri V	Emin Oktay	M. V. Yayınları ve Cumhuriyet ve Yeni Çığır K. Evleri
1961-1970	Atlash Tarih IV	Emin Oktay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve Güven Yay.
1961-1970	Atlash Tarih V	Emin Oktay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve Güven Yay.
1961-1964	Aktif Metoda Uygulanmış Tarih IV	Göre Halit Aksan	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap Kitabevi
1961-1964	Aktif Metoda Uygulanmış Tarih V	Göre Halit Aksan	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap Kitabevi
1962-1972	Renkli Tarih IV	Gülsüm Ergun Ahmet Ergun	Milli Eğitim. Bakanlığı Yayın. ve Ders Kitapları T.L.Ş.
1962-1972	Renkli Tarih V	Gülsüm Ergun Ahmet Ergun	Milli Eğitim. Bakanlığı Yayın. ve Ders Kitapları T.L.Ş.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/28

1963-1972	Tarih IV	Ziya Şölen Sabahattin Arıç	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.
1963-1972	Tarih V	Ziya Şölen Sabahattin Arıç	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.
1966-1972	Testli ve Atlaslı Tarih IV	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.
1966-1972	Tarih IV	Faik Binal	Milli Eğitim. Bakanlığı Yayın. ve Ders Kitapları T.L.Ş.
1966-1972	Testli ve Atlaslı Tarih V	Dr.Himmet Akın M. Çağatay Uluçay	Milli Eğitim Bakanlığı Yay. ve İnkılap ve Aka K.
1966-1972	Tarih V	Faik Binal	Milli Eğitim. Bakanlığı Yayın. ve Ders Kitapları T.L.Ş.

1962 yılında VII. Milli Eğitim Şurası toplanmış, ilkokul programı taslağı hazırlanmıştır. 1926, 1936 ve 1948 tarihli programlarda ilkokulların 4. ve 5. sınıflarında ayrı birer ders olarak verilen tarih, coğrafya ve yurttaşlık dersleri “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi adı altında birleştirilmiştir. Ancak bu dersin ayrı bir kitabı olmayıp mevcut kitaplar okutulmaya devam edilmiştir. Sosyal Bilgiler dersine geçişe hazırlık olan bu ders 1968 yılında hazırlanan programa sosyal bilgiler dersinin konulmasını sağlamıştır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından süresi dolmuş ders kitaplarının listeden çıkarılarak yeni ders kitaplarının öğrenime alınacağı ve 4. ve 5. Sınıflar için sosyal bilgiler ders kitabı yazdırıldığı duyurulmuştur(TCMEBTD, 1970, 33/1608). Ancak ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlığın 12 Mart 1971’deki askeri muhtıra ile artarak devam etmesi, her alanda olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da istikrarsızlığa sebep olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı başta sosyal bilgiler IV. ve V. sınıf ders kitapları olmak üzere basım ve yayınının gecikmesi üzerine tebliğler dergilerinde “Bu derse ait, esas kitap bulunmadığı için yardımcı kitaplardan biri seçilmek suretiyle ihtiyaç karşılanacaktır.” ifadelerine yer vermiştir(TCMEBTD, 1971, 33/1608; TCMEBTD, 1972, 35/1698; TCMEBTD, 1973, 36/1745). Bu kapsamda özel yayınevleri tarafından basım ve yayını yapılmış sosyal bilgiler ders kitaplarından uygun olanların yardımcı kitap olarak öğrenimde kullanılmasına izin verilmiştir. Böylece 1972 yılından itibaren ilkokulların 4. ve 5. sınıflarında tarih dersi tamamen kaldırılmıştır. İlkokullarda tarih dersi sosyal bilgiler dersinin içerisinde verilmeye başlanmıştır.

Sonuç

Araştırmanın sonuçlarına göre erken cumhuriyet döneminde Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalma eğitim ve öğretim sistemi ile ders kitapları kullanılmaya devam edilmiştir. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretimin birleştirilmesi ardından toplanan Heyet-i İlmiye çalışmaları kapsamında cumhuriyetin ulus-devlet anlayışına uygun ders kitapları yazılmıştır. Bu kapsamda 1923 yılında öğrenime alınan “Bizim Tarih” adlı ders kitabı ulus inşasında hedeflenen “biz” e yapılan bir gönderme olarak karşımıza çıkarken, 1926 yılından itibaren öğrenime alınan ders kitaplarının adlarının “Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri” ve “Türk Çocuklarına Tarih Dersleri” olması da yeni rejimin cumhuriyete ve ulus-devlet anlayışına verdiği önemi göstermektedir.

Cumhuriyetin ilk on yılında ulus oluşturma süreci Atatürk önderliğinde 1930’larda oluşturulan Türk Tarih Tezi ile somutlaşmış ve ideolojik bir kimlik kazanmıştır. Bu çerçevede “Türk

Turkish Studies

Tarihinin Ana Hatları” adlı eser kaynak olmak üzere yeni tarih ders kitapları da ideolojik bir eğilimle oluşturulmuştur. Eğitim ve öğretim ile oluşturulmak istenen vatandaş tipi bu dönemde devlet kontrolünde tek ders kitabı uygulaması ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Böylece ders kitaplarının basımında bir istikrar oluşmuştur. Atatürk döneminde başlayan tarih ders kitaplarının basımındaki istikrar Atatürk sonrası dönemde de bir süre devam etmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında dünya barışını korumak için kurulan Birleşmiş Milletler bünyesindeki UNESCO öncülüğündeki barışçı tarih anlayışı Türkiye’de de tarih ders kitaplarının değişikliğe uğramasına sebep olmuştur. Ancak tek kitap uygulaması devam etmiştir. 1950’de DP ile başlayan süreçte serbest basım kapsamında çok kitap uygulaması başlamıştır. Bu uygulama 1960 yılında askeri yönetimin egemen olması veya 1971 de mevcut hükümete askeri muhtıra verilmesi sonrasında da 1972 yılına kadar devam etmiştir.

1968 yılında ayrı birer ders olarak verilen tarih, coğrafya ve yurttaşlık dersleri ilkokulların programından çıkarılmış yerine bu üç dersi de kapsayan sosyal bilgiler dersi konulmuştur. Bu kapsamda tarih ders kitapları da diğer ders kitapları gibi öğrenimden kaldırılmış, tarih ders kitaplarında yer alan konular revize edilerek sosyal bilgiler ders kitaplarının ana külesini oluşturacak şekilde okutulmaya devam edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, M., Kaymakçı, S.(2012), Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin genel amaçlarına karşılaştırmalı bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 605-626.
- Aslan, E.(2012). İmparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde ortaöğretim tarih programlarında değişim I: Ortamektep. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), p.99-128.
- Aslan, E.(2010). Türkiye cumhuriyeti’nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 215-231.
- Aslan, E.(2008). Devrim tarihi ders kitapları. *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*. Yay. Haz. Salih Özbaran. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ata, B.(2009). Selim sabit efendi’nin okul tarihi inşası. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(377-392)
- Aydın, İ.(2001). *Osmanlıdan günümüze tarih ders kitapları*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Baykal, A.(2005).Türkiye’de okutulan ilköğretim ve lise ders kitaplarından sayısal veriler. *Nasıl Eğitiliyoruz?* Ed. Deniz Torba Ceylan ve Gürol Irzık. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. 35-70
- Baysal, Z.N., Ada, S.(2015). *Dünden bugüne türk eğitim sistemi ve yapısı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilici, L.(2008). İlkokul ders kitaplarında tarih bilgileri ve ilkokul çocuğu. *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*. Yay. Haz. Salih Özbaran. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. 359-367.
- Boyko, S.(2011).Türkiye’de 1939-1945 yıllarında tarih öğretim programları ve tarih ders kitaplarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(21/2), s.157-181.
- Copeaux, E.(2016). *Türk tarih tezinden türk-islam sentezine*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çapa, M.(2002). Cumhuriyet’in ilk yıllarında tarih öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 29-30, s. 39-55.

- Demirtaş, B.(2008). Atatürk döneminde eğitim alanında yaşanan gelişmeler. *Gazi Akademik Bakış*, 1(2).
- Dönmez, C.(2009). *Tarihi gerekçeleriyle harf inkılâbı ve kazanımları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ergün, M.(1982). *Atatürk devri Türk eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Ersanlı B.(2015). *İktidar ve tarih*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eyice, S.(1968). Atatürk'ün büyük bir tarih yazdırma teşebbüsü: Türk tarihinin ana hatları. *Belleten*, XXXII(128) s.509-526
- Gürkan, H.(2017). *Türkiye'de tarih öğretimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Güven, İ.(2014). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hacıbrahimoğlu, I. Ç.(2012). *Cumhuriyet ve hümanizma algısı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnal, K.(2004). *Eğitim ve iktidar Türkiye'de ders kitaplarında demokratik ve milliyetçi değerler*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kalaycı, N.(2004). *Cumhuriyet döneminde ilköğretim*. İstanbul: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Karasar, N.(2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.
- Parlak, İ.(2005). *Kemalist ideolojide eğitim*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Pingel, F.(2004). *Ders kitaplarını araştırma ve düzeltme rehberi Unesco*. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Safran, M., Ata, B.(1996). Barışçı tarih öğretimi üzerine çalışmalar Türkiye'de tarih ders kitaplarında Yunanlılara ilişkin kullanılan dil ve Yunanlılara ilişkin öğrenci görüşleri. *G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi dergisi*, 1(11-26).
- Sakaoğlu, N.(2008). İlkokul tarih programları ve ders kitapları. *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*. Yay. Haz. Salih Özbaran. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s. 135-144.
- Sezen, Y.(2005). *Hümanizm ve Türkiye*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şahingöz, M., Demirtaş, B.(2011). *Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'nün eğitim ve kültür politikaları*. 5. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 13-16 Ekim 2011, Ankara.
- Şanal, M.(2009). "Milli mücadele yılları ve eğitim", *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi (1920-1938)*, II. Cilt, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi :675-678.
- Şimşek, A., Alaslan, F.(2014). Milliyetçi tarihten milli tarihe, çatışmacı eğitimden barışçı eğitime doğru Türkiye'de Tarih ders kitapları. *Akademik Bakış Dergisi*. 40(172-190)
- Şimşek, A., Yazıcı, F.(2013). Türkiye'de tarih öğretiminin dünü, bugünü. *TYB. Akademi, Dil, Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 9-32.
- T. C. Maarif Vekilliği.(1991). *Birinci maarif şûrası 17-29 Temmuz 1939*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T. C. Maarif Vekilliği.(1991). *İkinci maarif şûrası 157-21 Şubat 1943*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1991). *Dördüncü milli eğitim şûrası 22-31 Ağustos 1949*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1991). *Beşinci milli eğitim şûrası 5-14 Şubat 1953*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1991). *Altıncı maarif şûrası 18-23 Mart 1957*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1991). *Yedinci milli eğitim şûrası 5-15 Şubat 1962*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(1991). *Sekizinci milli eğitim şûrası 28 Eylül-3 Ekim 1970*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(1991). *Dokuzuncu milli eğitim şûrası 24 Haziran-4 Temmuz 1974*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Maarif Vekaleti.(1340[1924]). *İlk mektepler müfredat programı*. İstanbul: Matbaa-ı Amire.
- T.C. Maarif Vekaleti.(1926). *İlk mekteplerin müfredat programı birinci tab*. İstanbul: Milli Matbaa.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti.(1930). *İlkmektep müfredat programı*. İstanbul: Devlet Matbaası
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı.(1936). *İlkokul programı*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1948). *İlk okul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Maarif Vekaleti.(1956). *İlkokul programı*. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekaleti.(1958). *İlkokul programı*. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1961). *İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü Program Geliştirme Bürosu.(1962). *İlkokul programı taslağı*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1968). *İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1969). *İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı.(1971). *İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. Maarif Vekilliği.(1939). *Tebliğler dergisi*, 2(37).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1940). *Tebliğler dergisi*, 3(86).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1941). *Tebliğler dergisi*, 4(138).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1942). *Tebliğler dergisi*, 5(188).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1943). *Tebliğler dergisi*, 6(239).
- T.C. Maarif Vekilliği.(1944). *Tebliğler dergisi*, 7(293).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1945). *Tebliğler dergisi*, 8(344).

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1946). *Tebliğler dergisi*, 9(397).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1947). *Tebliğler dergisi*, 10(450).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1948). *Tebliğler dergisi*, 11(500).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1949). *Tebliğler dergisi*, 12(551).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1950). *Tebliğler dergisi*, 13(605-606).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1951). *Tebliğler dergisi*, 14(660).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1952). *Tebliğler dergisi*, 15(708).
- T.C. Milli Eğitim Vekaleti.(1953). *Tebliğler dergisi*, 16(746).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1954). *Tebliğler dergisi*, 17(799).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1955). *Tebliğler dergisi*, 18(866).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1956). *Tebliğler dergisi*, 19(904).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1957). *Tebliğler dergisi*, 20(968).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1958). *Tebliğler dergisi*, 21(1007).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1959). *Tebliğler dergisi*, 22(1058).
- T.C. Maarif Vekaleti.(1960). *Tebliğler dergisi*, 23(1104).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1961). *Tebliğler dergisi*, 23(1153).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1962). *Tebliğler dergisi*, 25(1203).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1963). *Tebliğler dergisi*, 26(1254).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1964). *Tebliğler dergisi*, 27(1304).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1965). *Tebliğler dergisi*, 28(1355).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1966). *Tebliğler dergisi*, 29(1404).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1967). *Tebliğler dergisi*, 30(1452).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1968). *Tebliğler dergisi*, 31(1502).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1969). *Tebliğler dergisi*, 32(1556).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1970). *Tebliğler dergisi*, 33(1608).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1971). *Tebliğler dergisi*, 33(1658).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1972). *Tebliğler dergisi*, 35(1698).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1973). *Tebliğler dergisi*, 36(1745).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.(1974). *Tebliğler dergisi*, 37(1790).
- Tunçay, M.(2015). *Türkiye cumhuriyeti 'nde tek-parti yönetimi 'nin kurulması (1923-1931)*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Türk, İ. C.(2013). *Osmanlı devletinde tarih eğitimi*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Üstel, F.(2009). *“Makbul vatandaş”ın peşinde II.Meşrutiyet'ten bugüne vatandaşlık eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

-
- Yıldırım, A., Şimşek, H.(2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, T. (2016a). “Halkevleri'ndeki Tarih Eğitimi Faaliyetlerine Bir Örnek: Tarihî Konferanslar (1932-1951) / An Example of the History Education Activities in People Houses: Historical Conferences (1931-1952)”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/19 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10031>, p. 825-840.
- Yıldırım, T.(2016b). *Tarih ders kitaplarında kimlik söylemi*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.